

ПРЕДИМСТВА И НЕДОСТАТЪЦИ НА ОНЛАЙН ОБУЧЕНИЕТО ПО СЧЕТОВОДСТВО ВЪВ ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В УСЛОВИЯТА НА COVID-19

Венцислав Вечев¹
e-mail: v.vechev@uni-svishtov.bg

Резюме

Целта на настоящата публикация е да се изследват и очертаят предимствата и недостатъците на онлайн обучението по счетоводство в условията на извънредна епидемична обстановка. Дефинираната цел предполага изпълнение на следните задачи: изследване на процеса на обучение по счетоводство във висшите училища; извършване на сравнителен анализ на присъствената форма на обучение и онлайн обучението. В процеса на изследването са използвани научни методи, като: сравнителен анализ, синтез, исторически подход, индукция. В резултат на извършеното изследване са представени насоки за преодоляване на констатираните недостатъци при онлайн обучението.

Ключови думи: счетоводство, обучение, дигитализация.

JEL: M41

Увод

Коронавирусната пандемия се оказва катализатор на внедряването на информационните технологии. Това се оказва сериозно предизвикателство за висшите училища, които в максимално кратки срокове успяха да настроят своите информационни системи, за да организират реален обучителен процес, т.е. дигитализацията.

Дигитализацията в образователния процес най-общо може да се определи като внедряване на информационните технологии в процеса на обучението, като целта е да се развият креативните и аналитични способности на обучаваните.

Извършеното проучване на литературните източници, свързани с изследваната проблематика показва, че дигитализацията е новата парадигма в обучението (в т.ч. и по счетоводство).

¹ Доцент, доктор, катедра „Счетоводна отчетност“, факултет „Стопанска отчетност“, Стопанска академия „Д. А. Ценов“, Свищов

Дигитализацията – основна парадигма на обучението в бъдеще

Според Атанасов, Маринова (2014, с. 4) „информационните технологии играят и ще играят все по-нарастваща роля и ще бъдат неразделна част в системата на обучение“.

Чиприянова (2021, с. 1) акцентира, че „дигитализирането на обучението по счетоводство ще благоприятства развиването му като процес, основан на съдържателни учебни дейности, които се осъществяват в интерактивна среда и на конкретни работни ситуации от счетоводната практика“.

Анкова (2021) изтъква на преден план дигиталните компетентности, които следва да притежава бъдещият счетоводител, за да е в унисон със съвременните обществено-икономически изисквания.

По време на извънредната ситуация, свързана с коронавирусната пандемия, обучението се осъществява в онлайн режим (неприсъствено). Като всяко нещо и тази форма на обучение има своите предимства и недостатъци.

Като предимства могат да се изтъкнат:

- Чрез организацията на обучението в онлайн режим се даде възможност за внедряване на нови методи и средства в обучителния процес. Аудиовизуалните средства, използвани при поднасяне на материала на студентите, спомагат за по-доброто му възприемане по време на лекции. В семинарните занятия има възможност за създаване на симулационни модели с цел генериране на задание отделно за всеки студент, което способства развитието на аналитичните способности и активността на студентите при решаването на различни практически счетоводни казуси.
- Онлайн обучението елиминира проблема за физическо присъствие от страна на студентите в аудиториите, което им дава възможност да посещават лекциите и семинарните занятия, независимо от мястото, където се намират. По данни на Института „Отворено общество“ (2020) от проучване, проведено за целите на Рейтинговата система на висшите училища в България в периода април – юни през 2020 г, при анкетираните 25 000 студенти, само между 14% и 21% изразяват неудовлетвореност от онлайн обучението.

Според Ганчева (2019, с. 37) „проявената активност от страна на студентите в хода на обучението по отделните дисциплини е израз на тяхната самоорганизация, самосъзнание, самостоятелност и отговорност при изпълнение на възложените от преподавателя задачи“.

Наред с представените предимства, онлайн обучението генерира и проблеми, които са свързани както с цялостния процес на обучение на студентите, така и с тяхната социализация в обществото.

- Проблеми, свързани с организацията на обучителни процес и формирането на знания.

- Практическият аспект на обучението.

Съгласно чл. 8 от Закона за висшето образование (ДВ, бр. 112 от 1995 г., посл. изм. и доп. бр. 56 от 19 юли 2022 г.) „държавата създава условия за свободно развитие на висшето образование, както и условия за достъп до висше образование, като:

1. разработва и осъществява национална политика за развитието на висшето образование и гарантира академичната автономия на висшите училища;

2. полага грижи за качеството на подготовката на специалисти и научните изследвания;

3. субсидира обучението на студентите в държавните висши училища; при определени условия им осигурява стипендия, общежития и столове;

4. създава и поддържа система за отпускане на кредити за заплащане на такси за обучение и за издръжка и при определени условия осигурява социално-битови придобивки на студентите, докторантите и специализантите;

5. предоставя имущество на държавните висши училища и осигурява данъчни и други облекчения за всички висши училища при извършване на дейностите им,

6. организира дейността на Националната агенция за оценяване и акредитация;

7. определя условията за държавно признаване на издаваните от висшите училища у нас и в чужбина дипломи“.

Както е видно от т. 2 на цитираната правна норма, една от основните задачи на държавата в цялостната организация на процеса на висше образование е свързан с качеството на подготовката на специалистите (завършващите студенти). Практическото обучение на студентите във висшите училища се провежда в две основни насоки:

- Индиректно – със засилена практическа насоченост на изложението по отделните счетоводни дисциплини в процеса на обучение на студентите в ОКС „бакалавър“. За целта в учебните програми на отделните дисциплини се предвиждат посещения на студентите в реална работна среда.
- Директно – чрез организираните преддипломни практики. Този подход се изразява в провеждане на преддипломни стажове (практики) на семестриално завършилите студенти, преди полагането на държавния изпит или защитата на дипломната работа по специалността (в зависимост от утвърдения подход на дипломиране от съответното висше училище). Изборът на предприятия за провеждане на преддипломните практики и на съответните позиции се прави от съответните студенти. В условията на пандемична обстановка осъществяването на присъствена преддипломна практика е доста затруднено, поради наложените

ограничения. Това рефлектира изключително неблагоприятно по отношение на студентите в тази им част от процеса на обучение. Липсата на досег до реална работна среда, боравенето с практически данни (доколкото това е възможно), създават в обучаваните студенти дефицит на базови практически умения по отношение на цялостната организация на счетоводно-отчетния процес. По този начин организирания преддипломни практики в по-голямата си част са неефективни или се провеждат формално, което в крайна сметка ощетява студентите, които подлежат на дипломиране. Тук ясно проличава необходимостта от категорична държавна намеса за организиране на пълноценни преддипломни практики, които да подпомагат пълноценно процеса на обучение на студентите, подлежащи на дипломиране.

Със законодателни реформи е необходимо държавата да насърчава сключването на партньорства между висшите училища и бизнеса, с което да се осигури по-голямата ангажираност на предприятията при провеждането на пълноценно практическо обучение на студентите, дори и в условията на извънредна епидемиологична обстановка като тази провокирана от COVID-19.

- Теоретико-методологически аспект на обучението.

Наред с представените предимства на онлайн обучението във висшите училища, са налице определени проблеми. Те засягат двете страни в процеса на обучение, а именно: преподаватели и студенти.

Независимо от възможностите, които предлагат информационните технологии, преподавателят е основният фактор в процеса на обучение. Обучението в неприсъствена (онлайн) среда е предпоставка за придобиване на рутинност от страна на преподавателите по време на лекциите и семинарните занятия. Престоят пред компютър продължително време е честа причина за умора, а оттук и за липсата на креативност по време на поднасяне на материала. Това от своя страна води до затруднения от страна на студентите при възприемането на преподавания материал.

При онлайн обучението студентите, от своя страна, често са пасивен, дори фиктивен участник. Чести са случаите, когато студентът се е включил в съответната виртуална аудитория само с цел фиктивно присъствие, без реално да е участник в учебния процес.

Като решение на посочения проблем е ангажираността на студентите за всяка лекция или семинарно занятие с конкретни задачи с цел пълноценно провеждане на процеса на обучението им в онлайн среда. Това може да стане с предварително задавани персонални задания или задания за работа в екип, казуси, ролеви игри и др.

- Проблеми, свързани със социализацията.

Основният недостатък е породен по-скоро от самата пандемия, отколкото от онлайн формата на обучение. Той се изразява в липсата на реален социален контакт както между студентите, от една страна, така и между студентите и преподавателите, от друга. Продължителната изолация води до известна демотивация както при студентите, така и при преподавателите. В такива условия на обучение у обучаемите студенти трудно се формират качества, като умения за работа в екип, толерантност и колегиалност и др.

Заклучение

Коронавирусната пандемия ускори процесите, свързани с дигитализирането на обучението (в т.ч. по счетоводство) във висшите училища. Представените предимства и недостатъци на този модел на обучение налагат да се направи извода, че дигитализацията е основен фактор в бъдещото развитие на обучението. Чрез процесите на дигитализация обаче не следва да се елиминира присъствената форма на обучение и социалните контакти между студентите и преподавателите. Формирането на компетенции трябва да се извършва паралелно с формирането на личностни отношения.

Използвана литература

- Анкова, И. (2021). Дигиталните компетентности в обучението по счетоводство, Ankova, I., 2021, Digitalnite competentnosti v obuchenieto po schetovodstvo), available at: <http://research.bfu.bg:8080/jspui/bitstream/123456789/1235/1/%D0%98%D0%BB-%D0%B8%D1%8F%D0%BD%D0%B0%20%D0%90%D0%BD%D0%BA%D0%BE%D0%B2%D0%B0.pdf> (accessed 23 June 2022)
- Атанасов, Ат., Маринова, Р. (2014). Използването на информационните технологии в обучението по счетоводство, (Atanasov, At., Marinova, R., 2014, Izpolzvaneto na informatsionnite tehnologii v obuchenieto po schetovodstvo), available at: https://mpira.ub.uni-muenchen.de/91839/1/MPRA_paper_91839.pdf (accessed 23 June 2022)
- Ганчева, З. (2019). Прилагане на компетентностния подход в обучението по митнически контрол, (Gancheva, Z., 2019, Prilagane na kompetentnostniya podhod v obuchenieto po mitnicheski control), available at: <https://dlib.unisvishtov.bg/bitstream/handle/10610/4142/1d18dcfd1e9f013725cfc7e38351d4d.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 23 June 2022)
- Закон за висшето образование. // Обн. ДВ бр. 112 от 1995 г., посл. изм. и доп. бр. 56 от 19 юли 2022 г. (Zakon za visheto obrazovanie. Obn. DV br. 112 ot 1995 g., posl. izm. i dop. br. 56 ot 19 yuli 2022 g.), available at: <https://lex.bg/laws/ldoc/2133647361> (accessed 23 June 2022)

Институт „Отворено общество“. (2020). Мнението на студентите за онлайн обучението в условията на COVID-19 през пролетта на 2020 г., (Institut „Otvoreno obshtestvo“, 2020, Mnenieto na studentite za onlain obuchenieto v usloviyata na COVID-19 prez proletta na 2020 g.), available at: <https://osis.bg/?p=3637> (accessed 23 June 2022)

Чиприянова, Г. (2021). Специфика на дигитализацията на обучението по счетоводство в ОКС „бакалавър“, (Chipriyanova, G., 2021, Spetsifika na digitalizatsiyata na obuchenieto po schetovodstvo v OKS „bakalavar“), available at: <https://dlib.uni-svishtov.bg/bitstream/handle/10610/4465/d5063964d3528e3508e1ca322c362fa9.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (accessed 23 June 2022)

ADVANTAGES AND DISADVANTAGES OF ONLINE ACCOUNTING EDUCATION IN UNIVERSITIES IN TERMS OF COVID-19

Assoc. Prof. Ventsislav Vechev, PhD
Department of Accounting
Faculty of Economic Accounting
D. A. Tsenov Academy of Economics, Svishtov
e-mail: v.vechev@uni-svishtov.bg

Abstract

The purpose of this publication is to explore and outline the advantages and disadvantages of online accounting education in the context of an emergency epidemic situation. The defined goal implies the implementation of the following tasks: study of the accounting education process in higher schools; carrying out a comparative analysis of the on-site form of training and online training. Scientific methods were used in the research process, such as: comparative analysis, synthesis, historical approach, induction. As a result of the research, guidelines are presented for overcoming the identified shortcomings in online learning.

Keywords: accounting, education, digitization

JEL: M41